

XI KONGRES SAVEZA UDRUŽENJA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE
(Novi Vinodolski 24—28. IX 1964)

Ovogodišnji jubilarni kongres posvećen Ivanu Mažuraniću i Vuku Karadžiću folkloristi Jugoslavije održali su u Novomu Vinodolskom u čast 150-godišnjice rođenja hrvatskog pjesnika koji je u njemu ugledao svjetlo dana i proveo prvu mladost.

Jubilarni karakter kongresa odrazio se i u temama: 1. Folklor Hrvatskog primorja i Kvarnerskih otoka; 2. Mažuranići i narodno stvaralaštvo (u povodu 150-godišnjice rođenja Ivana Mažuranića); 3. Folklor u djelima Vuka Stefanovića Karadžića (u povodu 100-godišnjice smrti); 4. Narodno stvaralaštvo oko smrti. Pogrebni običaji; 5. Estetika narodnog stvaralaštva i današnja umjetnost.

Kongresu je prisustvovalo 150 što domaćih, što stranih učesnika. Strani su došli iz Sovjetskog Saveza (2), Mađarske (1), Bugarske (4), DR Njemačke (3), SR Njemačke (2), Čehoslovačke (6), Rumunjske (1), Danske (1).

Kongres je svečano otvorio dr Jovan Vuković, predsjednik Saveza, a pozdravili su ga u ime mjesnih vlasti predstavnik kotara Rijeka i predsjednik općinske skupštine Crikvenica drug Kalanj, zatim predstavnici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Srpske akademije nauka, Etnološkog društva Jugoslavije, učesnici iz SSSR-a, Čehoslovačke, Bugarske.

Nakon svečanog otvorenja prešlo se na radni dio kongresa, i to na prvu temu »Folklor Hrvatskog primorja i Kvarnerskih otoka«.

Prikaz i obradba folkloru kraja u kojem se održava kongres postala je već tradicija svih kongresa folklorista Jugoslavije, pa je to učinjeno i ove godine solidno i vrlo uspješno. Uvodni referat o temi »Historijski i etnografski prikaz Hrvatskog primorja« dala je sažeto i naučno fundirano Radmila Matejčić. Presjek gospodarskih prilika u posljednjih stotinjak godina dao je Anđelko Radetić u referatu: »O narodnoj ekonomici Novoga Vinodolskog«. Davorin Ježić u referatu »Folklor Novoga Vinodolskog« prikazao je još živi novljanski pučki umjetnički izraz pokreta, riječi, običaja. Jelka Ribarić-Radauš u referatu »Nošnja Hrvatskog primorja« prikazala je genezu narodne nošnje našeg Primorja, s osobitim osvrtom na žensku nošnju. »Muzički folklor Hrvatskog primorja« bio je opsežan i magnetofonskim snimcima ilustriran referat Vladimira Fajdetića. Ive Jelenović govorio je o dodirnim tačkama krčkog i novljanskog folkloru, dok je Mira Sertić prikazala narodnu književnost čakavskog narječja. Nikola Bonifačić Rožin (»Pokladna suđenja u Novom Vinodolskom«) prikazao je osobitosti novljanskog mesopusta. Aleksandar Freudenberg (»Kuća Hrvatskog primorja«) sažeto i dokumentirano govorio je o karakteristikama primorske ruralne arhitekture i ukazao na zakonitost njene uvjetovanosti podnebljem i materijalom. Izlaganja Radmile Matejčić, Jelke Ribarić-Radauš i Aleksandra Freudenberga bila su popraćena projekcijama vrlo dobrih kolor-dijapozitiva.

Najavljeni uvodni referat druge teme »Uloga Mažuranića u našoj kulturi« prof. Ive Frangeša nije pročitan, kao ni referat prof. Ljudevita Jonkea, jer su, nažalost, bili spriječeni da prisustvuju kongresu. Lj. Jonke poslao je referat, koji će biti objavljen u kongresnom zborniku. Referate su pročitali J. Vuković (»O strukturi Mažuranićeva deseterca«), S. Orović (»Folklor u djelima Ivana Mažuranića«), T.

Čubelić («Neke zakonitosti usmenoga narodnog stvaralaštva u poetskom izrazu Ivana Mažuranića»), V. Antić («Antun Mažuranić»), J. Vukmanović, A. Nametak i M. Slijepević. Upozorujem na izlaganja Vukovića, Čubelića i Antića. Ipak, o Mažuranićima se moglo i moralo više reći, jer je mnogo toga ostalo nedotaknuto, nespomenuto. I još nešto — neki su se referati-saopćenja mogli zaista izostaviti jer niti su temom bili tješnje vezani uz kongres niti su donosili što važnije, novo i nepoznato.

Iste večeri prikazani su folklorni filmovi: »Mesopust u Novom Vinodolskom« (u režiji Instituta za narodnu umjetnost, snimio J. Miličević); niz dokumentaraca o narodnim plesovima u Čehoslovačkoj (snimili F. Bonuš i Rihtman).

Zatim se 25. rujna govorilo o temi »Folklor u djelima Vuka S. Karadžića«. Uvodni referat »Vuk folklorist u kulturnoj revoluciji našeg doba« podnio je Dušan Nedeljković. Slijedilo je još sedamnaest što referata, što saopćenja. Govorili su: R. Medenica, J. Markl Ž. Mladenović, G. Dobrašinović, H. Polenaković na temu Vuk i narodna pjesma; na temu Vuk i narodna pripovijetka M. Bošković-Stulli i K. Horalek; Vuk i poslovice, folklor i folkloristika M. Radovanović, M. Lalević, S. Roca i I. H. Konev; Vuk u inozemstvu V. E. Gusev; o Vukovoj estetici J. Deretić; Vuk i mitologija S. Zečević; Vukovi sljedbenici N. Martinović i Ž. Ilić. Naslovi pojedinih tema pružaju sliku o raznolikosti aspekata tretiranih problema u vezi s Vulkom. Čuli smo dragocjenih podataka i interpretacija, ali moram nažalost, primijetiti, da se ponegdje obilno ponavljalo što je već bilo rečeno ili napisano. Trebalo bi izbjeći čitanje suviše opsežne građe na kongresima, a više postavljati probleme i diskutirati o njihovim rješenjima.

Idućega dana, 26. rujna na programu je bila tema »Narodno stvaralaštvo oko smrti. Pogrebni običaji«. O toj su temi govorili: Z. Kumer, R. Kacarova, Lj. Simić, R. Polenaković, M. Krasnići, T. Čubelić — o tužbalicama; R. Kajmaković, S. Zečević, A. Lainović, V. Pankova, V. Gašparikova, J. Dopuda, M. Obradović, M. Kiss, D. Antonijević, A. Nazor — o pogrebnim običajima i kultu mrtvaca, te A. Freudenreich — o nadgrobnim spomenicima.

U tim smo referatima i saopćenjima — iako uglavnom donose samo građu, bez nekih teorijskih analiza i ocjena — dobili niz novih naučnih podataka, interesantnih i značajnih. Mislim da je ipak učinjen propust što nije najprije podnesen uvodni referat s cjelovitim prikazom čitavoga područja SFR Jugoslavije.

Istoga dana poslije podne riječ je bila o temi »Estetika narodnog stvaralaštva i današnja umjetnost«. Uvodni referat, identičnog naslova, podnio je Dušan Nedeljković. Referent je uspjelo postavio osnovne probleme u vezi s pronalaženjem kriterija i metoda za vrednovanje narodnoga stvaralaštva. Govorili su još: H. Peukert («O estetičkim kriterijima narodnog pjesništva»), Z. Horalkova, R. Pejović, H. Laudova, F. Bonuš i P. Bingulac. Posebno upozorujem na metodološki izvrsno izlaganje H. Peukerta u razradivanju osnovnoga kriterija za vrednovanje narodnog pjesništva — kolektivnost.

Dana 27. ujutro učesnicima kongresa priređen je izlet u Vrbnik na otoku Krku, gdje su razgledali »građ« s karakterističnom starom primorskom arhitekturom.

Poslije podne u Novom Vinodolskom, pred mnoštvom gledalaca, održana je smotra izvornoga folklor Hrvatskog primorja i Kvarnerskih otoka. Na smotri su nastupile brojne folklorne skupine i društva: R.K.U.D. »Rudar« iz Raše izvelo je svirku na volarice, na dvojnice, na roženice, svirku na roženice uz pjevanje te ples »balun« uz mih; Viteško društvo »Kumpanjija« iz Blata na Korčuli kolo »kumpanjija«; djeca Osnovne škole Punat na otoku Krku, sva u narodnim nošnjama, otpjevala su tri narodne pjesme i izvela tri plesa, i to »po dobrinjsku«, »suprotu« i početak plesa »šoto«; plesači iz Baške Drage otplesali su »tanac« i »šoto«, dok su Dobrinjci izveli svoj žustri »dobrinjski tanac«, a zatim su Pažani otplesali »poziv u kolo« te kola »po starinski« i »po paški«; folklorna grupa iz Barbata na Rabu izvela je »rapsko kolo« uz mijeh. Svirajući iz Ledenica otpjevali su šest narodnih pjesama i svirali na sopile; tri žene sa Suska otpjevale su pjesmu »Susak lipo selo« i prikazale dva tanca »po suski« i »po lošinjski«; K.U.D. »Ilija Dorčić« iz Novoga Vinodolskog otpjevalo je šest narodnih pjesama, izvelo dvije polke, hrvatski ples i na kraju čuveno novljansko kolo »Kada se Pavle ženjaše«.

Smotra izvornoga folklor bila je izvanredan doživljaj za sve prisutne. Nezaobilavno je bilo vidjeti završnu scenu, kada se novljansko kolo s pozornice prenijelo

na poljanu i plesalo ga je veliko mnoštvo ljudi zajedno s Novljanima i Novljankama u njihovim slikovitim narodnim nošnjama. Na ovome mjestu, dužni smo odati priznanje Novljanima za njihovo aktivno sudjelovanje u smotri i srdačno gostoprinstvo; Radmili Matejčić za restauraciju muške narodne nošnje Novoga Vinodolskog, a Ivanu Ivančanu za odabrani program, pripremu i priredbu same smotre.

Na kraju su 28. rujna pročitana posljednja četiri referata inozemnih učesnika: C. Romanske, K. Plicka i S. Burlasove. Poslije toga povelja se opća diskusija o svim referatima iznijetim na kongresu. Koliko god je ona bila živa i zanimljiva, treba napose istaći kako je prijeko potrebno da se diskusiji posveti više pažnje i mnogo više vremena.

Istoga je dana održana i glavna godišnja skupština Saveza, s obilnom i korisnom diskusijom.

U radu kongresa očitovale su se i neke slabosti, a kao najveća — preobilje referata. Ne bi trebalo da isti ljudi na više naučnih skupova referiraju o istoj temi u kratkom razdoblju, jer takav referat ako nije puko ponavljanje, nije, na žalost, ni daleko od toga u najviše slučajeva. Bilo bi dobro da o svakoj kongresnoj temi uvodni referat održi najkompetentniji stručnjak za tu temu. Takve su sugestije dane i u diskusiji.

Ovogodišnji XI kongres Saveza bio je uspješan i dobro organiziran. On je, bez sumnje, pridonio razvoju nauke o folkloru.

Za novoga predsjednika izabran je dr Valens Vodušek iz Ljubljane.

Blaško Grce

SEDMO SAVJETOVANJE ETNOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE (Pohorje, 6—10. X 1964.)

Veliki broj ideja, planova, nastojanja i želja, te mnoga pitanja na koja će tek budući rad dati odgovor, osnovna su značajka ovogodišnjeg Savjetovanja EDJ. Živa diskusija, kakva bi trebala biti na svima sličnim skupovima, imala je posebno obilježje u tome što su u njoj sudjelovali u dobroj mjeri i mlađi etnolozi. Kad već spominjemo mlade, korisno je to povezati s jednim dijelom diskusije s ovog Savjetovanja, uz pitanje studija i stručnog uzdizanja mlađih etnologa i njihovih mogućnosti za zaposlenje. Pokazalo se da većina etnologa za svoj požrtvovan rad dobiva premalene plaće, uz neriješene stambene probleme i nedovoljno razumijevanje svoje okoline. Stoga se radije zapošljavaju u privredi i ostalim neadekvatnim službama. Mogućnosti za postdiplomski studij također su, zbog nekih propisa, veoma skučene. Glavni referat Š. Kulišića »O nekim etnološkim principima i njihovoj primjeni u etnološkim ustanovama« tretira mnoga pitanja etnološkog rada i stručnog usavršavanja. Referat postavlja pitanje principa naše etnologije i da li ona ide ukorak s potrebama našega socijalističkog razvitka. Iznosi pitanje sadašnjeg etnološkog studija, naučnog rada, izrade i usvajanja doktorskih disertacija i sl. pa predlaže mjere za poboljšanje i izmjenu. Međutim, osnovna je pogreška što je ovaj referat čitan bez prisutnosti autora, pa pojedini prijedlozi ili tvrdnje koji su izazivali reagiranje prisutnih, nisu mogli biti dovoljno objašnjeni.

Burna diskusija vođena je oko deskripcije i sinteze kao najčešćih principa etnološkog rada. Kao opći zaključak može se smatrati da su jednako važne obje metode rada, a da je u današnjim uvjetima deskripcija vrijedna samo onda ako je započeta s određenim planom i ako je dio buduće sinteze. Jedan novi momenat jest i potreba proučavanja radničkog folklor za obradu kojega za sada nemamo dovoljno razrađene metodološke principe.

Diskusija je pokazala da stručno i znanstveno prikupljanje građe treba još uvijek biti temeljni dio rada etnologa, jer smo je sakupili premalo, a sada je čas da zabilježimo posljednje podatke koji će uskoro biti potpuno zaboravljeni. Bilo je riječi i o teškoćama vezanim uz terenski rad. Posebno je naglašena važnost temeljite pripreme pred odlazak na teren i organiziranja ekipe stručnjaka za kompletno ispitivanje pojedinog područja.

Novost ovogodišnjeg Savjetovanja vidi se u tome što su značajnu riječ imali i etnolozi zaposleni u muzejskim ustanovama. Referati Angelosa Baša i Gorazda Ma-